

Tanıtım

Tema: Dilin Zenginliği

Konu: Roman

Alt Konu: Önemli Romanlar ve Yazarları

Temanın Amacı: Önemli romanları ve yazarlarını tanıtmak, bunların okunmasını sağlamak.

Roman

Tanzimat Dönemi'ndeki Roman ve Yazarları

Şemsettin Sami

Taaşuk-ı Talat ve Fitnat: Görmeden evlilik, erkek baskısı ve zulmüne dayalı aile şartları, kadınların esareti işlenmiştir.

Ahmet Mithat Efendi

Felatun Bey'le Rakım Efendi: Batılılaşmanın hangi yoldan ve ne şekilde olması gerektiği anlatılmıştır.

Namık Kemal

Cezmi: Tarihî bir olay anlatılmıştır.

İntibah: Yanlış kadınları sevmenin doğurduğu yıkımlar dile getirilmiştir.

R. Mahmut Ekrem

Araba Sevdası: Yanlış Batılılaşmanın yol açtığı komik durumlar işlenmiştir.

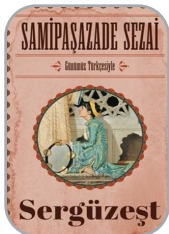
Şemsettin Sami-Sergüzeşt:

Dilber adlı bir cariye'nin başından geçenler işlenmiştir.

Nabizade Nazım

Karabibik: Bir köy yaşamı anlatılmıştır.

Zehra: Kıskançlık ve kıskançlığın yol açtığı olumsuzluklar işlenmiştir.

İkisi de üç dört dakika önlere bakarak, yalnız o dalgınlık anı içinde ara sıra birbirlerine hasretle bakıp sessiz sessiz hayranlık ve şaşkınlık gösterdikten sonra Celal Bey'in titrek bir sesle ettiği teklif üzerine bahçeye çıkmak üzere alt kat merdivenlerinden aşağı inmeye

başladılar. Garip, apansız bir değişim... Birbirlerine büyük bir mahremiyetle sürekli, "Sus! Yavaş! Ayağını oraya basma!" diyorlardı.

Çünkü giysilerinin bir yere temasından veya merdivenlerin biraz kımıldamasından gecenin o büyük sükûneti içinde bir ses çıkıyorsa bütün ev halkını uyandıracak bir patırtı gibi geliyordu. Taşlıkta uyanık olanların bile işitemeyeceği bir ses çıkar çıkmaz ikisi de buldukları noktada birdenbire durup, kimsenin uyanıp uyanmadığını anlamak için dinleyerek bahçeye çıktılar. Ağaçların yapraklarından dökülen, çiçeklerin aralarından çıkan serin bir rüzgâr Dilber'in saçlarıyla oynadığı gibi bu iki genç ruha da sevdalı bir ürperti veriyordu.

İkisi de büyük çekingenlikle çimenden yapılmış bir seddin üzerine sevdalı bir sığınak sayarak oturdular.

Etrafta hiçbir ses, hiçbir hareket yoktu. Yalnız, başlarının üstündeki ilahi sonsuzlukta bütün yıldızlar çalkalanıyordu.

Celal Bey, Dilber'in ellerinden tutarak:

– Üşüyor musun? Bu hafif rüzgâr çiçeklerin nefesidir. Sana dokunmaz değil mi?

– Hayır, bana bu manzara, bu büyüklük dokunuyor.

(...)

O gece Dilber'le beraber bir odada yatan Çaresaz; sürekli Kafkasya'dan, esaretten ağlaya ağlaya bahsediyordu.

Bütün insanlığını coşturan keder, sesine şiddetli bir tesir, lisanına garip bir sadelik ve güzellik vermişti. Dilber, esaret arkadaşısının alışılmadık olan bu hâline üzülenek:

– Niçin ağlıyorsun? diye sordukça:

– Hiç! Ağlamak esaretin en büyük hakkıdır. Biz o hürriyete sahibiz, diyordu.

Samipaşazade Sezai, *Sergüzeşt*

Çıkmış Soru 1

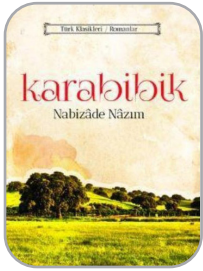
Dilber, küçük yaşta Asaf Paşa'nın konağına esir olarak verilmiştir. Asaf Paşa'nın Paris'teki resim tahsilinden dönen oğlu Celal Bey, onu tabloları için model olarak kullanır. Celal Bey'in kendisini bir araç gibi görmesinden derin ızdırıp duyan Dilber'in yapabildiği tek şey ağlamaktır. Celal Bey, bu gözyaşları karşısında onun bir esir olarak neler hissedebileceğini anlamaya başlar. Dilber'in ağlaması iki gencin hayatında bir dönüm noktası olur. Sadece sanatına âşık olduğunu tekrarlayan Celal Bey'in nazarında Dilber, artık bir "oyuncak" değil, bir sevgilidir.

Bu parçada söz edilen eser aşağıdakilerin hangisidir?

- A) *Müşahedat* B) *Zehra* C) *Gülnihal*
D) *Esaret* E) *Sergüzeşt*

(2021 AYT)

Parçada Dilber, Kafkaslardan esir olarak getirilip köle, cariye olarak satılan bir kahramandır. Bu da Samipaşazade Sezai'nin Sergüzeşt adlı romana aittir.
Cevap E

Tarlayı otlar bürümüşü. Karabibik burayı babası Koca Osman'ın mirası olarak ele geçirmişti. Tarla o zaman on iki dönümken dört dönümünü Kara Durmuş'a satıp parayı askerlik bedeli olarak vermişti.

Şimdiki hâlde sekiz dönümden ibaret kalan bu toprak parçasına bile tarla komşusu olan Yosturoğlu göz dikmekte bu sebeple aralarında ara sıra münakaşa yaşanmaktaydı. Otuz iki dönüm tarlası olanların da el ayası kadar toprağa göz dikmesi münasebetsiz değil mi ya? Kendisi şu kadarcık tarla sayesinde ancak akşamları bir kaşık sıcak çorba içecek kadar mal kaldırabiliyor; elinden bu da çıksın da aklıktan mı ölsün? Zaten Yosturoğlu'nun babası da bu toprak hırslından ölmemiş miydi? O vaktin behrinde de babası himdi kendisi gibi ötekinin berikinin damına, tarlasına göz koya göz koya herkesin canını yakmıştı.

(...)

Deli Ali aklına bir şey gelmiş gibi atılarak dedi ki:

– Dur be! Koca İmam kayınçasını everiyormuş.

Diğer ikisi birden hayretle:

– Sarı Simayil'i ha?

Deli Ali bunların henüz haberdar olmadıkları bu havadisi vermiş olmasından böbürlenmeye başladı.

Kendisine her olanı biteni bilen adam tavrı vererek dedi ki:

– Köşkarlı Yusuf Aanın beslengisini alıyo.

Karabibik bu havadisten hiç hoşlanmadı. Çünkü onun başka bir hesabı vardı: "Sarı Simayil'e kızı Huri'yi vermek arzusundaydı. Bu evlilik sayesinde Koca İmam'ın öküzlerini bedava kullanabileceğini hesap etmekteydi. Sarı İsmail elden çıktıktan sonra bu

öküzler de başkasının malı olacak; başkasının malı olmasa da yine her zamanki gibi parayla kullanmak lazım gelecek.

Nabizade Nâzım, *Karabibik*

Servetifünun Dönemi'ndeki Roman ve Yazarları

• Halit Ziya Uşaklıgil

Mai ve Siyah: Dönemin tüm toplumsal sorunlarını gündeme getiren roman, yazarın kendi dönemindeki bazı sorunları Ahmet Cemil aracılığıyla okuyucularına anlatmıştır.

Aşk-ı Memnu: Batılı yaşam tarzlarına düşkün, aşktan başka sorunu olmayan varlıklı, yemeye hazır insanların yasak aşk maceraları konu edilir.

• **Mehmet Rauf-Eylül**: Süreyya, Suat ve Necip Bey arasındaki aşk üçgeni anlatılır.

• **Hüseyin Rahmi Gürpınar**: *Gulyabani, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Şipsevdi, Mürebbiye, Efsuncu Baba...*

Haftada üç gece yemekten sonra evden çıkarak, bu sükün köşesini bırakarak Vezneciler'e kadar gider; orada saatlerce uğraştıktan sonra maiyetine verdikleri bir uşağın refakatiyle evine gelir, o zamana kadar herkes yatmış olduğundan üzerine aldığı anahtarlarla kapıyı açarak hafifçe ayaklarının ucuna basa basa odasına girer, nihayet on altı saatlik bir sa'yin ıstırapı pahasına kazanılmış olan yatağına sokulurdu.

Asıl bu Vezneciler seferinden kış esnasında zahmet çekmişti. Öyle ki ders günleri yemeğini yedikten sonra mangalın başında ısınmak mümkün iken buna muvaffak olamayıp soğukta, karların, çamurların içinde tekrar sokağa çıkmak lazım geleceğini düşündükçe eve gitmekten korkar olmuş idi.

Dersi olduğu akşamlar sofrada matem andıran bir sükût ile yemek yedikten sonra küçük küçük kırmızı bakır mangalla ısınan bir yuvacıkta annesini, kardeşini yalnız bırakarak, hatta geç kalmak korkusuyla mangalın kenarına sürülen parlak sarı cezveden hissesini almayarak bu gece seferleri için aldığı muşamba paltosunu giyer, "Anne ben gidiyorum, uykunuz gelirse beni beklemeyiniz!" der, kalbinde bu eve, şu muhtasar aile ocağına bir hasret hissiyle sokağa çıkardı.

Soğuk!... Kışın tipilerle esen rüzgârı paltosunun başlığından hücum ederek yüzünü tırmalar, bütün vücudunu kaplayan üpermelerle titretir. Hasır iskemle üzerinde yazı ile geçen bir gündün sonra o küçük fakat şirin sarı mangalın kenarından mehcur olmak, meşkük işlerle geçinen sefiller gibi geceleri karanlıklar içinde ekmek parasına koşmak takat kıran bir dert idi.

Her dakika bir çamur birikintisine batmamak için durmaya mecbur olur, iki ellerini ceplerine sokarak eteklerini dizlerinin üstünde zapta çalışa çalışa taşların üzerinden sekerek yürür, bazen duvarın kenarından bir gölge şeklinde süzülerek geçer, güzere-

gâhına tesadüf eden küme küme büzülmüş köpeklerden korkarak yolunu değiştirir; bazen bir viranenin boşluğundan geçerken şimdi bir el uzanıverecekmiş, yakasından tutuverecekmiş gibi kalbinde bir hiras titremesi duyardı.

Halit Ziya UŞAKLIGİL, *Mai ve Siyah*

Pederi Nasrullah Efendi'nin konağında kimyahanesi ve gece gündüz işler kimyagerleri vardı. Hazırlanış şekilleri ve bileşimleri büyük sır sayılan değerli taşlar eritilir, alaşımlar yapılır, potalara dökülürdü.

Nasrullah Efendi altın bileşimi ile her derde deva olan ve insan ömrünü sonsuza kadar uzatan "şimşirik taşı" yahut "Büyük İksiri" bulmaya uğraşıyordu. Sırrın korunması için yer altı mahzenlerinde çalışan kimyagerlerin sakalları ağrıyor, senelerden beri ocaklar yanıyor, potalar kaynıyor, Efendi'nin bu sır taşları durmayıp çalışıyorlar fakat ne altın imal edilebiliyor, ne de her derde deva "Büyük İksir" bulunuyordu.

Kimyacılar pek uzun senelerle süren bu başarısızlıklarından yılmayarak ve araştırma usullerini değiştirmeyerek aynı tarzdaki uğraşlarına devam ediyorlar. Daima Hintli bir dervişin kerameti ağzından işletilen düzenekler, eski kitaplarda görülmüş bilmece tarzı bileşim esasları üzerine gidiyorlar.

Doğudan, batıdan, güneyden sırtları pöstekili, elleri teberli, lüle lüle uzun kirli saçlı gezginler gelerek Nasrullah Efendi'nin evinde konaklıyorlar. Dağarcıklarından, keşküllerinden çıkardıkları kuru bitkileri, iksirleri, değerli taşları, tozları, hediyeleri, altından pahalı deş tokuşlarla ev sahibine güya bağışıyorlar.

Potalar altından değerli kimyasallarla doluyor. Fakat mümkün değil altının bileşim sırrına erilemiyordu.

Nasrullah Efendi'nin hemen hemen ümitsizliğe düşeceği sıralar oluyor, lakin yine de dünyanın bir ucundan omuzları ceylan derili, cezbeli, salkım saçak, keramet ve sır dolu bir derviş meydana çıkıyor, yeni bir şevk ve gayretle işe başlayacak açıklamalarda bulunuyor.

Bu çeşit kimya ile uğraşanlara göre madenler, cevher maden ve ham maden olarak ikiye ayrılır. Cevher maden ısıyla temel özelliklerini kaybetmeyenler, ham maden yahut madene benzer ise ısıyla özellikleri değişenlerdir. Ham maden cevher madenle temas ederek gelişebilir. Bu iki türe ait madenleri hepsi de aynı esaslara göre oluşmuş bileşik cisimlerdir. Her maden, madenlerin en asili olanaltından -oların fikirlerince- içerdiği kükürt ile civanın üzerine yapılan işlem ile mümkün olabilir.

Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Efsuncu Baba*

Çıkış Soru 2

Bu edebiyat döneminin başlıca teması hayal-hakikat çatışmasıdır. Romanda ve şiirde bu konu çok işlenmiştir. Örneğin *Mai ve Siyah*'ın kahramanı Ahmet Cemil, "mai hayallerden siyah hakikate" düşünce kötümser olur. Aşkta, hayatta ve dostlukta hayal kırıklığı bu dönem sanatçıları'nın baş tacıdır. Şairlerin tabiata bakışları da farklıdır. Tabiat, içinde mesutça yaşanan bir cennet gibidir. Toplumdan kaçan şair, teselliye onda bulacaktır.

Bu parçada sözü edilen edebiyat dönemi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Servetifünun B) Tanzimat C) Cumhuriyet
D) Millî Edebiyat E) Fecriati

(2017 LYS)

Parçada örnek olarak verilen *Mai ve Siyah* romanı Halit Ziya Uşaklıgil'e aittir, bu sanatçı da Servetifünun Dönemi'ne aittir.

Cevap A

Millî Edebiyat Dönemi'ndeki Roman ve Yazarları

Halide Edip Adivar

Ateşten Gömlek: Millî Mücadele'nin doğuşu anlatılır.

Vurun Kahpeye: Anadolu'ya öğretmen olarak gönderilen Aliye'nin çektiği sıkıntılar anlatılır.

Sinekli Bakkal: Sultan II. Abdülhamit Dönemi'ndeki insanların yaşamı anlatılır.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Yaban: Eğitimin köyden başlaması gerektiğini, köylünün cahil bırakılmamasının önemini ve I. Dünya Savaşı'na katılmak istemeyen halka karşı Ahmet Celal'in ikna çabalarını anlatır.

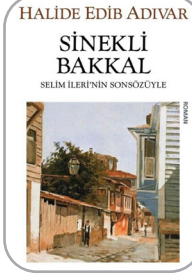
Kıralık Konak: 1908-1918 yılları arasındaki aile hayatındaki çözülme anlatılır.

Sodom ve Gomore: Kurtuluş Savaşı sırasında İstanbul'da yaşayan bir zümre ve bu zümre içindeki insanların ilişkilerinden hareketle toplumun ahlak değerleri sorgulanır.

Reşat Nuri Güntekin

Çalkıuşu: Olaylar Anadolu'da geçer, Anadolu insanının sosyolojik ve psikolojik yönleri yansıtılır. Memleketin durumu gözler önüne serilir.

Yaprak Dökümü: Bir memur ailesinde Batılılaşmanın yanlış anlaşılması sonucu değerlerin kayboluşu ve ailenin çöküşü işlenir.

Vehbi Efendi nazıkçe gülümsedi.

— Geçici bir hevese kapılmadığına emin misin, Rabia?

Rabia başını salladı. İçinden hem kendi kendisiyle eğleniyor hem de kalbi gümbür gümbür atıyor...

Yavaş yavaş Rabia'ya anlatmaya çalıştı. Birbirlerinin dengi değildiler. İçtimai fark, hars farkı, din farkı vardı. Peregrini'nin

(Peregrini) yeni hayatında geçmiş tesirler tekrar uyanabilir. Belki piyanistin mazisi bir gün aralarında bir uçurum hâlini alabilir.

— Siz o kadar başka dünyaların mahsulüsünüz ki yavrum. Bugün ona bu kadar şirin gelen Sinekli Bakkal bir gün onun başına dar gelir. Belki zannettiğinden daha çabuk bu hayattan bıkar. Anladığıma göre sen, burada yaşamayı şart koşmuşsun. Hiç olmazsa ona eski hayatını arattırmayacak bir semtte, bir eve çıksanız. Nasıl bir aileden geldiğini ne kadar... Ne kadar servet sahibi olduğunu biliyorsun, değil mi?..

Rabia, yüzünde nihayetsiz bir sabırla dinliyordu.

Gene o çarpık tebessüm dudaklarının bir köşesini aşağıya doğru çekiyordu.

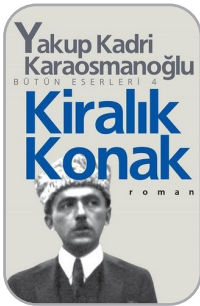
— Parasından, pulundan bana ne? Ben onun ne asaletinde ne servetindeyim. Beni isteyen, benimle, benim gibi yaşar...

Şahadet parmağı alınının üstünde dolaştı.

— Burada ne yazıldıysa onu göreceğim. Ne söylesen boş!

— İnşallah hayırlar yazılmıştır, yavrum. İnşallah mesut olursun.

Halide Edip Adivar, *Sinekli Bakkal*

Hakkı Celis, giydiği asker esvabının içinde ilk defa olarak bir kahramanın gururunu hissetti...

Meğer kader ona neler hazırlıyormuş da farkında değildi, bu cömert kadere karşı ne kadar nankör, ne kadar küçüktü. Hayatın hangi gayesi bir cenge doğru gidişten daha yüksekti? Bununla birlikte gideceği cenk, cenklerin en büyüğü, bir cihan cengiydi. Böyle bir cenkte küçük bir zabıt olmak, o eski orduların başında bir serdar

olmaktan daha ehemmiyetli değil miydi? Genç nefer:

"Ben bir ölüm adamıyım," dedi.

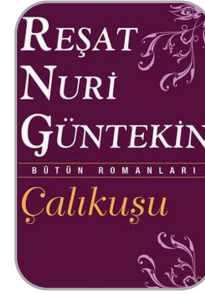
Ve ilk defa olarak şair Hakkı Celis'e karşı kalbinde bir nefret uyandı. Loş bir odada saatlerce Verlaine şiirlerini okuyan ve yamru yumru bir kalemle kirlili bir kâğıt üstünde birtakım topal mısralar sıralayan o cılız, o solgun çocuk neydi? Bir genç askerin topukları demir çivili çarıklarla tırmanmaya hazırlandığı sarp, yüksek ve tehlikeli tepenin yanında, bu solgun benizli çocuğun çıkmak istediği serin ve gölgeli yokuş ne adi bir yerdi!

O tepede al bayrağın çırpınışları, yüz bin kişinin haykırışları, ateşin söylenişleri, çelik sesleri ve kıvılcımlı dumanlar vardı; bu yokuşta ise birkaç yeşil defne dalından, biraz su şırıltısından başka ne vardı?

Hakkı Celis kendi kendine:

"Eve döner dönmez şimdiki kadar yazdığım bütün yazıları ve kitapları yakacağım!" dedi.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, *Kiralık Konak*

Dördüncü sınıftaydım. Yaşım on iki kadar olmalıydı. Fransızca muallimimiz Sör Aleksi bir gün bize yazı vazifesi vermişti. "Hayattaki ilk hatıranızı yazmağa çalışın. Bakkalim neler bulacaksınız. Sizin için güzel bir hayat temrini olur." demişti.

Hiç unutmam: Yaramazlığımdan, gevzeleliğimden bıkan sörler o sınıfta beni arkadaşlarımdan ayırmışlar, bir köşede tek kişilik küçük bir sıraya oturtmuşlardı.

Müdirenin söylediğine göre "ders esnasında komşularımı lakırdıya tutmamayı, uslu uslu muallimi dinlemeyi öğreninceye kadar" orada bir sürgün hayatı geçirmeğe mahkûmdum.

Bir yanımda kocaman bir tahta direk vardır. Ne yapılırsa baştan çıkarılmasına imkân olmıyan ve ara sıra çakımın ucuyla ötesine, berisine açtığım yaracıklara stoik bir vakarla tahammül eden sessiz sedasız, ağırbaşlı ve upuzun bir komşu.

Öte yanımda manastır terbiyesinin istediği serin ve mağnum loşluğu temin için yapılmış benziyen ve pancurları hiç açılmıyan bir uzun pencere dururdu. Ehemmiyetli bir keşif yapmıştım. Göğsümü sıraya yaslayıp çenemi biraz yukarı kaldırdığım vakit pancurların arasından gökyüzünü bir parçasıyla bir büyük akasyanın yaprakları arasından tek bir apartman penceresi ve bir balkon parmaklığı görünürdü.

Reşat Nuri Güntekin, *Çalikuşu*

Örnek 1

Millî Edebiyat romanlarında realizm ve natüralizm akımlarının etkisi vardır. Sanatçılar özellikle gözleme önem vermişler ve eserlerinde gözlemlerini kullanmışlardır. Sanatçılar eserlerinde İstanbul dışına da açılmış, özellikle Anadolu hakkında birçok eser yazmışlardır. Bu dönemin önemli romancıları, Halide Edip Adivar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay ve Reşat Nuri Güntekin'dir.

Aşağıdaki romanlardan hangisi bu parçada adı geçen sanatçılardan birine ait değildir?

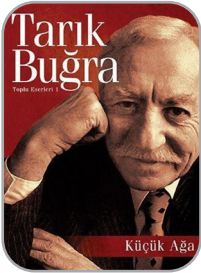
- A) *Bugünün Saraylısı* B) *Gulyabani*
C) *Yaprak Dökümü* D) *Sinekli Bakkal*
E) *Yaban*

Gulyabani, Hüseyin Rahmi Gürpınar'a ait bir romandır.

Cevap B

Cumhuriyet Dönemi'ndeki Roman ve Yazarları

- Sabahattin Ali-Kuyucaklı Yusuf
- Memduh Şevket Esenal-Ayaşlı ve Kiracıları
- Refik Halit Karay-Bugünün Saraylısı
- Kemal Tahir-Devlet Ana
- Orhan Kemal-Bereketli Topraklar Üzerinde
- Tarık Buğra-Küçük Ağa
- Necati Cumalı-Tütün Zamanı
- Yaşar Kemal-İnce Memed
- Fakir Baykurt-Yılanların Öcü
- Ahmet Hamdi Tanpınar-Huzur
- Peyami Safa-Dokuzuncu Hariciye Koğuşu
- Oğuz Atay-Tutunamayanlar
- Orhan Pamuk-Kar

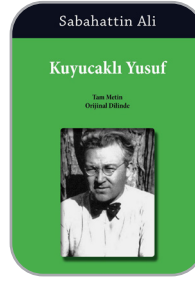
Topyeri ile Çobankaya'nın arasındaki Tekke Deresi'ni bir üçgenin tabanı gibi kapatan Taşoluk Sokağı; iki fırını, bir bakkalı, bahçeli ve iki, üç katlı evleri ile Akşehir'in gözde semtlerinden biri idi. Sokağın tam ortasında Halıhane'nin büyük bahçesine dayanan bir çıkmaz vardı. Salihlerin evi bu çıkmazın sol tarafında, en dipte idi.

Bir vakitler, üç kız ikisi oğlan, beş çocuklu bu ev, o devrin kendine mahsus varlık ve saadeti ile cıvı cıvıldı. Sonra kızlar gelin olup gittiler ve kendi alın yazılarını yaşamaya başladılar, oğlanlardan büyüğü harbin daha ilk yılında Çanakkale'de şehit düştü. Öteki, babasının ölümünü Şam'da iken haber alan Salih, işte şimdi, artık bir ihtiyaç dulun sessizliği ve yoksulluğu ile dolan o evin kapısının önünde faytondan iniyordu.

Salih arabadan köşe başında inmek istemişti. Fakat Ligor tembilydi, kapının önüne kadar götürdü. Üstelik Salih bu sokaktan böyle tek kollu, tek kolunda pis bir torba ile geçmek istemiyordu. Bu iş nasıl olsa olacaktı ama ilkin verdiği bir korku vardı, bu da az şey değildi.

Bir eyvallah da Ligor'a çektikten sonra arabadan indi. Hiçbir tarafa bakmadığı hâlde bütün sokak halkının pencerelere üşüştüğünden emindi. Atların nal sesleri buna yeterdi. Mühim olan ise karşı evin penceresi idi. Acaba Raziye orada mıydı? Orada idi de Salih'in bu hâlini görünce içi fenalaşmış mıydı? Bir dünya çöker de insanın içi fenalaşmaz mı? Nitekim Salih hastahane de kendine gelir gelmez ilk olarak Raziye'yi hatırlamış ve "Bitti" diye düşünerek şarapneli bir kere daha yemiş gibi olmuştu.

Tarık Buğra, *Küçük Ağa*

Yusuf, arkadaşının kollarından sıyrılarak ona bakmaya başladı ve birdenbire içinin karmakarışık olduğunu fark etti. Korktuğu başına gelmişti. Ali ağlıyordu. Pembe ve ayva tüylü yanaklarından yaşlar yuvarlanıyor ve bunların arkasında gülmeye çalışıyordu. Yusuf'un yanına sokuldu, yan yatmış bir pirinç çuvalının üzerine ikisi de oturdular. Ali gözyaşlarını elinin tersiyle silerek:

"Artık Muazzez'in haberi var, değil mi?" dedi.

"Var!"

"Ne diyor, Yusuf, Allah aşkına söyle... Kim bilir, o belki beni beğenmez... Ama sen söyle Yusuf, ben kötü adam mıyım? Ben Şakir gibi miyim?.. Muazzez senin sözünden çıkmaz, Yusuf! Sen ona beni anlattırısın. Bu işi sen yaptın, sonuna kadar sen götüreceksin. Bak, şimdi sana doğrusunu söyleyeyim, ta küçükken, beraber Çınarlıçeşme'ye bayramlara gittiğimiz zamandan beri içimden böyle şeyler geçirdi ama olacağını aklım bir türlü kabul etmezdi. Bu iş senin sayende oldu. Anamın başı için söylüyorum Yusuf, artık sen benim için babamdan, kardeşimden ilerisin..."

Elini tekrar onun omzuna koydu. Saadetinden titriyordu:

"Yarın, öbür gün anam gidip isteyecek, nişanı, düğünü de gene onlar konuşacak... Ben hiçbirine karışmayacağım, ama dedim ya, bir düğün yapacağım, Edremit'te kırk yıl söylenecek."

Sabahattin Ali, *Kuyucaklı Yusuf*

Çıkmış Soru 3

Türk edebiyatının en iyi romanlarından olan —, 1949'da kitap olarak basılır. — İstanbul'a olan derin sevgisini yansıttığı bu romanında, Mümtaz ile Nuran'ın aşkı çerçevesinde eski-yeni. Doğu-Batı ve aşk ile toplumsal sorumluluk arasındaki çatışmayı ve bu çatışmaların doğurduğu bireysel bunalımları irdeler.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangileri sırasıyla getirilmelidir?

- A) *Baba Evi* – Orhan Kemal
- B) *Huzur* – Ahmet Hamdi Tanpınar
- C) *Küçük Ağa* – Tarık Buğra
- D) *Bir Düğün Gecesi* – Adalet Ağaoğlu
- E) *Yorgun Savaşçı* – Kemal Tahir

(2010 LYS)

Mümtaz ve Nuran, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur adlı romanının kahramanlarıdır.

Cevap B

Örnek Cevap Anahtarı

1. B

Çıkmış Soru Cevap Anahtarı

1. E 2. A 3. B

Etkinlik

1. Aşağıdaki soruları bu metne göre cevaplayınız.

Kiralık Konak

(...)

Bundan on beş yıl evveldi, bir gün eline damadının okuduğu kitaplardan biri geçti; kırmızı kaplı ve üstünün yazıları beyaz bir kitap... Epeyce bir müddet parmaklarının arasında evirdi çevirdi; sonra gözlüklerini taktı, önce uzun uzun kabı muayene etti, muharririn adını, kitabın serlevhasını, basım tarihini okudu; bu kaptaki her gördüğü işaret, her okuduğu yazı, muharririn ismi de dâhil olmak üzere ona acayip geliyordu. Büyük bir tecessüsle cildin içini açtı fakat okumak ne mümkün! Naim Efendi âdeti yeni kiraat dersine başlamış bir çocuk gibi, kelimeleri heceliyor, bir cümleyi bin zahmetle sonuna kadar ya tamamlıyor ya tamamlamıyor veya tamamladıktan sonra da okuduğu şeyin manasını iyice kavrayamıyordu. Vakıa bu, Edebiyat-ı Cedide külliyyatından bir romandı. Naim Efendi ise bütün ömründe hiç roman okumamıştı. Bununla beraber, onun bu kitapta anlayamadığı şey ne eserin tekibi mahiyeti ne muharririn maksat ve gayesi idi, doğrudan doğruya kelimelerin manasıdır ki ona müphem geliyor, doğrudan doğruya cümlelerin teşkilindedir ki bir yabancılık, bir gariplik buluyordu.

Fakat sonraları, torunları yetişip de aynı dili evin içinde konuşmaya başlayınca, onun nazarında bu kelimelerdeki müphemlik yavaş yavaş zail olmaya ve bu cümlelerdeki garabet de yavaş yavaş kalkmaya başladı.

Naim Efendi, evvela damadı sonra torunları sayesinde daha nelere alışmıştı... Biçare adam, kızı evlendiği günden beri aşağı yukarı yirmi senedir, her gün eski bir itiyada veda etmekten ve her gün yeni bir mecburiyete katlanmaktan başka bir şey yapmıyor. Ne Cihangir'deki konağında ne Kanlıcadaki yalısında ihtiyar ve yorgun vücudunu dinlendirecek bir köşecik kalmıştır. (...)

Pazartesi günleri Seniha'nın çay günleridir. Avrupa'nın bütün kibar kadınları gibi o günleri giyinir; kuşanır ve tam saat beşte konağın büyük salonunda kendisinde nadir görülen bir hanımefendi vakarıyla ziyaretçilerini beklerdi.

Bunların bazısı, mürebbiyesi Madam Kronski vasıtasıyla tanıdığı birkaç Beyoğlu madam ve matmazelleri; diğerleri çocukluk arkadaşlarından genç kızlar ve aile dostu genç kadınlardı; bunlar arasında, biraderi Cemil'in arkadaşlarından bazı genç adamlar da bulunurdu. Hassaten Faik Bey isminde bir genç, konağın daimi misafiri ve Servet Beyin çocuklarının ayrılmaz bir yoldaşı idi. Bunun içindir ki Faik Bey, pazartesi günleri öğle yemeğinden itibaren konakta bulunur ve ziyaretçilere, ev sahipleriyle birlikte intizar (beklemek) ederdi. Bu pazartesi de öyle oldu.

Saat on biri henüz geçmişti. Seniha'nın oda kapısı bir dans havasıyla vuruldu. Seniha daha yataktaydı. Tembel ve mahmur bir sesle Fransızca:

Ne var? diye sordu.

Kapıya vuran Faik Beydi:

Benim, benim; bu ne uyku, dedi. Şimdi Cemil'in odasına uğradım, cevap bile vermiyor.

Seniha, suni bir huysuzlukla mırıldanarak yataktan indi, arkasına bir penyuvar aldı, kapıyı açtı ve şımank bir tebessümle:

Doğrusu, çok münasebetsizsiniz, Faik Bey! dedi ve genç adama selam bile vermeksizin bir sıçrayışta tekrar yatağa girdi, yorganını boğazına kadar çekti, gözlerini kapadı.

a. Bu metnin alındığı romanı kim ve hangi edebiyat döneminde yazmıştır?

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'ya aittir. Millî Edebiyat Dönemi'nde yazılmıştır.

b. Bu parçanın anlatımında kullanılan anlatım biçimlerini ve tekniklerini yazınız.

Öyküleme ve betimleme anlatım biçimi, geriye dönüş ve anlatma teknikleri kullanılmıştır.

c. Bu parçada kullanılan anlatıcıyı ve bakış açısını yazınız.

Üçüncü kişili anlatıcı ve hâkim bakış açısı kullanılmıştır.

d. Parçada geçen "müddet, muharrir, vakar, mana, mahiyet" sözcüklerinin eş anlamlılarını yazınız.

*müddet: süre muharrir: yazar vakar: ağırbaşlılık
mana: anlam mahiyet: öz*

2. Hüseyin Rahmi Gürpınar'a ait bu romanı tiyatro metnine dönüştürünüz.

Bedriye Hanım bahçe üzerindeki küçük odanın penceresinden bitişik komşusunun tahta kaplamasına yumruğuyla heyecanlı heyecanlı vurarak haykırıyordu:

– Kardeşim Emine neredesin?.. Pencereye gel bak sana ne söyleyeceğim...

Bir cevap alamayınca kendi kendine:

(...)

Kıyametler kopsa o kuytu odadan dışarı çıkmaz, içeride haşır neşir olur kalır...

Yumruklarının şiddetini çoğaltarak:

– Emine Hanım azıcık pencereye gel... Bak neler olacakmış neler... Dünyaya yıldız çarparcaktım...

Merakımdan bir yerde duramıyorum... A!

(...)

(Yumruğu daha şiddetle indirerek) Ölü müsün ayol?.. Azıcık kıpırda...

Emine Hanım yavaşça penceresini açıp başını dışarı çıkararak:

– Oğlanı yeni uyuttum. Vurma öyle hızlı hızlı... Ev temelinden sallanıyor...

– A! Daha neler?.. Benim yumruğumdan ev mi sallanır hiç?..

– A! Nasıl sallanmaz? Tavanın aralıklarından pıtır pıtır tozlar dökülüyor... Bir iki gündür çocuk rahatsız, fazla huysuzlanıyor, uyutuncaya kadar akla kararı seçtim.

– Haberin yok mu?

Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdıvaç*

Bedriye Hanım – (Bahçe üzerindeki küçük odanın penceresinden bitişik komşusunun tahta kaplamasına yumruğuyla heyecanlı heyecanlı vurarak) Kardeşim Emine neredesin?.. Pencereye gel bak sana ne söyleyeceğim... (Bir cevap alamayınca kendi kendine) Kıyametler kopsa o kuytu odadan dışarı çıkmaz, içeride haşır neşir olur kalır... (Yumruklarının şiddetini çoğaltarak) Emine Hanım azıcık pencereye gel... Bak neler olacakmış neler... Dünyaya yıldız çarparcaktım... Merakımdan bir yerde duramıyorum... A! (Yumruklarının şiddetini çoğaltarak) Ölü müsün ayol?.. Azıcık kıpırda... **Emine Hanım** – (Yavaşça penceresini açıp başını dışarı çıkararak) Oğlanı yeni uyuttum. Vurma öyle hızlı hızlı... Ev temelinden sallanıyor...

Bedriye Hanım – A! Daha neler?.. Benim yumruğumdan ev mi sallanır hiç?..

Emine Hanım – A! Nasıl sallanmaz? Tavanın aralıklarından pıtır pıtır tozlar dökülüyor... Bir iki gündür çocuk rahatsız, fazla huysuzlanıyor, uyutuncaya kadar akla kararı seçtim.

Bedriye Hanım – Haberin yok mu?

3. Hüseyin Rahmi Gürpınar, hangi dönemde eserlerini yazmıştır? Sanatçının edebî kişiliği hakkında bilgi veriniz.

Sanatçı, Servetifünun Edebiyatı Dönemi'nde eserlerini bağımsız bir şekilde vermiştir.

Türk edebiyatındaki popüler roman anlayışının en büyük temsilcisidir. "Halk için roman" geleneği etkisi ile halkın anlayacağı konuları, mizah unsurlarını da katarak kaleme alır. Romanlarında örf, adet, gelenek ve göreneklere bağlı kalır ve halk deyimlerini kullanır. Tasvirlerde ve olayları anlatırken dili ağır olsa da konuşmalarda dili sadedir. Natüralizm akımının gereği olarak kahramanların yaşadıkları çevrenin bütün özelliklerini verir ve kahramanlarını çevrelerinin diliyle konuşturur. İstanbul'un iç mahallerindeki hayat tarzını hikâye ve romanlarında karikatürize eder. Bu yönüyle sokağı edebiyata getiren sanatçı kabul edilir. Gözleme ve çevre tasvirlerine büyük önem verir. Romanlarında sosyal tenkide yer verir. Romanları teknik açıdan kusurludur. Gereksiz bilgiler verir, romanın akışını keserek araya girer.

4. Sanatçının eserleri hakkında bilgi veriniz.

Eserleri

Roman: *Şık, Şıpsıvdi, Mürebbiye, İffet, Metres, Tesadüf, Nimetşinas, Gulyabani, Cadı, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdıvaç, Utanmaz Adam, Deli Filozof, Sevda Peşinde, Hakk'a Sığındık, Kesik Baş, Kaynanam Nasıl Kudurdu*

Öykü: *Kadınlar Vaizi, Katil Buse, Gönül Ticareti, Melek Sanmıştım Şeytani, İki Hödüğün Seyahati*

1. **Taaşuk-ı Tal'at ve Fitnat**

Şerife Kadın bir gün Fitnat Hanım ile nakış dersinden sonra konuşurken der ki:

– İki gün var, evime bir kız gelir. On yedi on sekiz yaşında var. Nakış hiç bilmez, lakin bir okuması, bir yazması var ki! Hiç ben öyle kız görmedim. Beş dakikada koca bir gazete-yi baştan başa okur! (...)

Allah vergisi bir şey.

– Nakış nasıl öğrenememiş şimdiye kadar?

– Babası bırakmamış. Fakat o zekâ ile nakışı da öğrenecek. İki gün var ki bana gelir de oldukça iğneyi kullanmaya alıştı.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İlk yerli romandan alınmıştır.
- B) Samipaşazade Sezaî'ye aittir.
- C) Tanzimat Dönemi'nde yazılmıştır.
- D) Diyalog tekniğine başvurulmuştur.
- E) Anlatmaya bağlı bir metinden alınmıştır.

2. **Çalığışu**

– Feride dedi, bizim bütün sergüzeştlerimiz burada başlıyor. Beni dinle, öyle görüyorum ki bu gözler artık beni anlayabilecek kadar ıstırap çekmiş ve düşünmüş. Seni sevme-yeye başladığım vakit gülmeden, eğlenmeden başka bir şey düşünmeyen hafif yaramaz bir kız çocuğu ışık gibi, ses gibi elde durmasına imkân olmayan bir Çalığışu'ydun.

(...)

Kâmrân, bir dakika sustu. Sonra beyaz nazik şakaklarında ince ter damlalarıyla başını eğerek daha yavaş bir sesle devam etti:

– Derdim bu kadarla da kalmıyordu, Feride. Seni kendi kendimden, hayatımın muhtelif saadetlerini birbirinden kıskanıyordum. Dünyada zamanla yıpranmayan, kuvvetini kaybetmeyen hiçbir his yok.

Bu parça ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Yakup Kadri'ye aittir.
- B) Kahraman bakış açısıyla yazılmıştır.
- C) Tanzimat Dönemi'ne aittir.
- D) Üçüncü kişili anlatıcı söz konusudur.
- E) Öğretici metinlerdendir.

3. **Araba Sevdası**

Görkemli Bihruz Bey, eski vezirlerden ölü (...) paşanın oğludur. İlden ile göçerek on beş yıl kadar İstanbul'a hiç ayak basmamış olan babasıyla kent kent dolaştığından dolayı Bihruz Bey, bir çocuk için birinci derecede öğrenilmesi gerekli olan bilgileri on altı yaşına değin elde edememişti. Sonunda babasının bir ara işten ayrılması üzerine İstanbul'a geldiğinde küçük beyin bir ortaokula gönderilmesine nasılsa girişildi. Aradan altı ay geçmeden (...) Paşa, bir il valiliğine atanıp İstanbul'dan yine ayrılmak zorunda kaldı ise de artık Bihruz Bey okumasından geri kalmamak için bu kez İstanbul'da bırakıldı.

İki yıl sonra paşa yine işten çıkarılarak İstanbul'a geldiğinde küçük beyi kara cümleden, yazımdan, okumadan yoklamasını kendisi yaparak bilgilerini yeterli ölçüde görmekle, okulunu bitirip de bir diploma alıncaya değin okula göndermeye gerek görmeyerek çocuğu, kendi isteği üzerine Babıali dairelerinden birisine çırak ettirmiş ve beyefendi için öğrenilmesi doğal olarak kaçınılmaz görünen Fransızca ile birlikte ikinci dereceden gereği kabul olunan Arapça ve Farsçayı öğrenmek üzere Bihruz Bey'e başka maaşlı öğretmenler bulmuştu.

Bu parça ile ilgili;

I. ilk realist romandan alındığı,

II. Recaizade Mahmut'a ait olduğu,

III. kahraman bakış açısıyla yazıldığı

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

Cevap Anahtarı

1. B 2. D 3. C